

KARTA WYZWANIA/PROBLEMU

ID:	G02
Data aktualizacji wpisu:	21.05.2021
Autorzy:	Agnieszka SOBALA-GWOSDZ – IRMiR Piotr CZAKON – IRMiR Konrad FRONTCZAK – KNFR
Grupa ekspercka:	Gospodarka i rynek pracy

1. Nazwa wyzwania:

Przyciąganie i zatrzymywanie potencjału ludzkiego

2. Zwięzła charakterystyka wyzwania (uzasadnienie z elementem diagnozy):

Kapitał ludzki, tj. wiedza i umiejętności jednostek, które umożliwiają im tworzenie wartości ekonomicznej (Bean 2016, Cabrita i in. 2015) jest uznawany współcześnie za najważniejszą podstawę trwałego wzrostu gospodarczego i rozwoju społecznego (m.in. Hansen i Winter 2014, Schwab i Xavier Sala-i-Martin 2016). Centralna rola kapitału ludzkiego podkreślana jest szczególnie w koncepcjach tzw. **nowej gospodarki i klasy kreatywnej** (Florida 2002). Osiągalność talentów jest równocześnie podstawowym czynnikiem lokalizacji firm sektora nowoczesnych usług (Micek i in. 2017a, 2017b; Skowroński 2017, Ioannous i Wójcik 2021a, b).

Obszary o wysokim kapitale ludzkim zyskują przewagę nad innymi obszarami w produktywności, wzroście płac i zatrudnienia (Gwosdz i in. 2019). Dzieje się tak wskutek trzech głównych mechanizmów. Po pierwsze koncentracja „talentów” pozwala na akumulację wiedzy i kreatywności, która przyspiesza **rozwój istniejących firm i przyciąga nowych inwestorów**. Po drugie osoby z wyższym kapitałem są bardziej **przedsiębiorcze**, co sprzyja zakładaniu nowych firm. Po trzecie, wysokie zasoby kapitału ludzkiego przekładają się na **wyższe dochody** i większą skłonność do korzystania z usług, jak też **zaangażowanie publiczne**. To z kolei wzmacnia gospodarkę, różnorodność miejską (Dyer i in. 2011, Marlet i van Woerkens 2004), prowadzi do inicjowania relacji społecznych oraz budowania struktur społeczeństwa obywatelskiego.

Gospodarka oparta na wiedzy bazująca na wysokiej jakości kapitału ludzkiego jest szansą na rozwój w oparciu o innowacyjne i zaawansowane technologie. Podnoszenie kompetencji ludzkich, a tym samym poziomu zaawansowania technologicznego przemysłu jak i usług jest szansą na uniknięcie pułapki średniego poziomu rozwoju. W tym kontekście edukacja może odegrać rolę mechanizmu przenoszącego zmiany społeczne na gospodarczy rozwój. Przykład Japonii wskazuje na odroczony efekt masowości szkolnictwa wyższego w zakresie impulsu innowacyjnego (Ozawa 2005). Pozytywne efekty studiów trzeciego stopnia w Polsce już są widoczne w większej obecności osób z przynajmniej stopniem doktora zarówno w biznesie, jak i instytucjach publicznych, co przyczynia się do podniesienia ich poziomu funkcjonowania. Wiele krajów zdecydowanie inwestuje w rozwój swojego kapitału ludzkiego, uznając to za klucz do utrzymania wieloletniej dynamiki wzrostu gospodarczego. Wysoko wykształcone kadry (poziom kompetencji) w dłuższym okresie czasowym ułatwiają przejście gospodarki na nowy poziom rozwoju oparty na badaniach i rozwoju (Ozawa 2005).

W dobie dużej mobilności kapitału ludzkiego i powszechnej konkurencji o talenty, **kluczowa jest zdolność do przyciągnięcia i zatrzymania kapitału ludzkiego**. Polska gospodarka określana jest mianem trwale zajmującej półperiferijne miejsce w ramach globalnego podziału potencjałów ekonomicznych i przez to doświadczającej tzw. pułapek średniego zaawansowania produktu oraz średniego poziomu płac (Jasiecki 2016). Charakterystyczna dla Polski – na tle jej zachodnich sąsiadów

– jest szczupłość wysokopłatnych i specjalistycznych stanowisk pracy generowanych w gospodarce. Dodatkowo, na skutek utrzymującej się przez wiele lat wysokiej stopy bezrobocia rejestrowanego, wraz z przystąpieniem Polski do UE zainicjowane zostały pokaźnej skali trendy migracyjne – w dużej mierze obejmujące młodą i statystycznie dobrze wykwalifikowaną siłę roboczą (Hardy 2010). Wprawdzie w ostatnich latach stopa bezrobocia w Polsce przyjmowała historycznie niskie (nienotowane od 1989 r.) wartości, a niekorzystne przemiany demograficzne wywołały impuls skłaniający przedsiębiorstwa do absorpcji zagranicznych pracowników (głównie ukraińskiego pochodzenia), to drenaż polskich zasobów ludzkich nadal pozostaje aktualnym problemem. Z raportu *Addressing brain drain...* (2018) wynika, że w 2017 r. poza granicami Polski mieszkało po studiach prawie 580 000 Polaków. Był to najwyższy wynik spośród 28 krajów UE. Drenaż młodych, wykształconych ludzi prowadzi do szeregu negatywnych efektów, w tym m.in. niedoboru pracowników, niskiej zdolności do innowacji i niskiej absorpcji zaawansowanych technologii, a w konsekwencji do zmniejszenia wpływów z podatków, konsumpcji i ograniczenia wzrostu gospodarczego. Zdecydowana większość procesów migracyjnych Polaków dotyczyła i dotyczy nadal osób młodych, relatywnie dobrze wykształconych (minimum wykształcenie średnie) (*Drenaż mózgow 2018*). Zarazem te kraje/regiony, które przyjmują tego typu pracowników, uzyskują wykwalifikowanych ekspertów (lub osoby które szybko takimi się staną), większy potencjał innowacyjny, gospodarczy, konkurencyjny, a co przekłada się na konsumpcję i popyt na usługi (mieszkalne, kreatywne, itd.). Dla chcących szybko się rozwijać państw zatrzymanie najlepiej wykwalifikowanych pracowników powinno być głównym priorytetem.

Część samorządów w Polsce dostrzegła problem związany z odpływem talentów i wdraża programy adresowane do najzdolniejszych uczniów szkół średnich i studentów/absolwentów lokalnych uczelni. To bardzo dobry kierunek, który wymaga dalszego rozwoju oraz dopracowania, ponieważ niejednokrotnie działania te nie są zharmonizowane z projektami uczelni, przedsiębiorstw, instytucji otoczenia biznesu czy odpowiednich ministerstw. Inaczej mówiąc nie realizują tego, co w każdym tego typu przedsięwzięciu jest kluczowe, mianowicie wartości dodanej płynącej ze wsparcia utalentowanych młodych ludzi (nie samej realizacji danego programu).

Odpowiedzią na niedobory kadr dynamicznie rozwijającej się gospodarki może być również odpowiednia polityka migracyjna (Nyberg-Sørensen i in. 2002). Teoria ekonomiczna wskazuje, że otwartość państw, metropolii i miast na wykwalifikowanych emigrantów jest jednym z czynników stworzenia konkurencyjnych gospodarek i firm w szczególności w nowoczesnych branżach.

3. Wpływ na realizację celu/celów głównych KPM:

Wyzwanie bezpośrednio związane z celem 2 (Miasto produktywne). Poprawa w tym zakresie może mieć pośrednie przełożenie również na pozostałe cele.

4. Wymiar terytorialny (wskazanie wraz z uzasadnieniem)

Problem związany z odpływem talentów dotyczy wszystkich miast, ale w szczególności miast średnich i małych.

Odpływ ludności za granicę lub do innego regionu kraju wpływa w szczególności na depopulację obszarów pozametropolitalnych, prowadząc do zmian w strukturze wieku ludności, zwłaszcza w grupie 18–44 lata, czyli w wieku produkcyjnym mobilnym. Problemem tym są w szczególności zagrożone te obszary, które w przeszłości były uzależnione od tradycyjnych branż przemysłowych. Dotyczy to zarówno obszarów pozametropolitalnych (np. okręg sudecki, staropolski) jak i metropolitalnych np. konurbacja katowicka i aglomeracja łódzka.

5. Powiązanie z kierunkiem/kierunkami działań w ramach modelu odpowiedzialnej urbanizacji:

MIASTO SPRAWIEDLIWE – wyrównywanie szans rozwojowych i włączanie w sieć krajową

MIASTO PRODUKTYWNE – wzrost i włączenie w globalne łańcuchy wartości

6. Priorytet/istotność z punktu widzenia realizacji celu/ów:

Priorytetowe

7. Odniesienia do diagnoz, dodatkowe materiały źródłowe, literatura:

Addressing brain drain: the local and regional dimension, 2018, European Committee of the Regions.

Bean C., 2016, Independent Review of UK Economic Statistics, HM Treasury, Cabinet Office March, raport dostępny na stronie:

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/507081/2904936_Bean_Review_Web_Accessible.pdf.

Cabrita, M., Cabrita C., Matos F., Muñoz Dueñas M.P., 2015, *Entrepreneurship capital and regional development: a perspective based on intellectual capital*, [w:] R. Baptista, J. Leitão (red.), *Entrepreneurship Capital and Regional Development: A Perspective Based on Intellectual Capital*, Springer, 15–28.

Drenaż mózgow czyli migracje potencjału intelektualnego, 2018, Instytut Analiz Rynku Pracy Sp. z o.o.

Dyer J. H., Gregersen H. B., Christensen C. M., 2011, *The innovator's DNA: Mastering the five skills of disruptive innovators*, Harvard Business Review Press, Cambridge.

Florida R., 2002, *The rise of the creative class*, Basic Books, New York.

Gwosdz K., Domański B., Działek J., Gałka J., Guzik R., Kocaj A., Kołoś A., Puchalski Ł., Świgost A., Woźniak-Vecchie R., 2019, *Kapitał społeczny w metropoliach. Współczesny stan badań i aktualne trendy badawcze*, Departament Zrównoważonego Rozwoju, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Kraków.

Hansen H.K., Winther L., 2014, *Regional development and the impact of the public sector in Denmark: Employment growth and human capital*, *Geografisk Tidsskrift–Danish Journal of Geography*, 114, 156–168.

Hardy J., 2010, *Nowy polski kapitalizm*, Instytut Wydawniczy Książka i Prasa, Warszawa.

Ioannous S., Wójcik D., 2021a, *Finance and growth nexus: An international analysis across cities*, *Urban Studies*, 58(1), 223–242).

Ioannous S., Wójcik D., 2021b, *Finance, globalisation and urban primacy*, *Economic Geography*, 97, 1, 34–65.

Jasiecki K., 2016, *Nowa peryferyjność w perspektywie różnorodności kapitalizmu. Przykład postsocjalistycznych państw*, [w:] T. Zarycki (red.), *Polska jako peryferie*, Scholar, Warszawa, 51–72.

Marlet G.A., van Woerkens C., 2004, *Skills and creativity in a cross-section of Dutch Cities*, Discussion Paper Series, Tjalling C. Koopmans Research Institute, 04, 29.

Micek G., Gwosdz K., Kwiatkowski T., Panecka-Niepsuj M., 2017a, *Nowe branże gospodarki w Krakowie: czynniki i mechanizmy rozwoju*, *Studia Ekonomiczne*, 320, 18-45.

Micek G., Piziak B., 2017b, Wpływ bliskości międzyorganizacyjnej na rozwój usług IT w Krakowie i na Górnym Śląsku, *Studia Ekonomiczne*, 320, 107-128.

Nyberg-Sørensen N., Hear N., Engberg-Pedersen P., 2002, *The migration–development nexus: evidence and policy options*, *International Migration*, 40, 5, 49–73.

Ozawa T., 2005, *Institutions, industrial upgrading, and economic performance in Japan: The 'flying-geese' paradigm of catch-up growth*, Edward Elgar Publishing.

Schwab K., Sala-i-Martin X. (red.), 2016, *The global competitiveness report 2015-2016*, World Economic Forum, Genève.

Skowroński M., 2017, *Sektor nowoczesnych usług biznesowych jako nowa branża gospodarki miasta na przykładzie Katowic*, *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, 320, 129–139.

8. Powiązane akty prawne:

Nie dotyczy

9. Powiązanie wyzwania z globalnymi i europejskimi wyzwaniami rozwoju, w tym z realizacją celów zrównoważonego rozwoju ONZ (SDG):

Cele zrównoważonego rozwoju ONZ:

Cel 4: Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie

- 4.1 Do 2030 roku zapewnić wszystkim dziewczętom i chłopcom ukończenie nieodpłatnej, sprawiedliwej, dobrej jakości edukacji na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym prowadzącej do efektywnych wyników w nauce, zgodnie z czwartym Celem.
- 4.2 Do 2030 roku zapewnić wszystkim dziewczętom i chłopcom dostęp do wysokiej jakości rozwoju we wczesnym dzieciństwie, opieki i edukacji przedszkolnej przygotowującej do rozpoczęcia edukacji na poziomie podstawowym.
- 4.3 Do 2030 roku zapewnić wszystkim kobietom i mężczyznom równy, przystępny cenowo dostęp do wysokiej jakości wykształcenia technicznego, zawodowego i wyższego, w tym do wyższych uczelni.

Cel 5: Osiągnąć równość płci oraz wzmocnić pozycję kobiet i dziewcząt

- 5.4 Docenić nieodpłatną opiekę i pracę w domu przez zapewnienie usług publicznych, infrastruktury, ochrony socjalnej oraz przez promowanie wspólnej odpowiedzialności w gospodarstwie domowym i rodzinie, zgodnie z krajowymi uwarunkowaniami.
- 5.5 Zapewnić kobietom pełny i efektywny udział w procesach decyzyjnych na wszystkich szczeblach w życiu politycznym, ekonomicznym i publicznym oraz równe szanse w pełnieniu funkcji przywódczych.
- 5.6 Zapewnić powszechny dostęp do ochrony zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz korzystanie z praw reprodukcyjnych, zgodnie z Programem Działań Międzynarodowej Konferencji na Rzecz Ludności i Rozwoju, Pekińską Platformą Działania i dokumentami końcowymi ich konferencji przeglądowych.

Cel 8. Promować stabilny i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi

- 8.3 Promować polityki rozwojowe wspierające działalność produkcyjną, tworzenie godziwych miejsc pracy, przedsiębiorczość, kreatywność i innowacje. Zachęcać do formalizacji i rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, w tym poprzez dostęp do usług finansowych.

- 8.5 Do 2030 roku zapewnić pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich kobiet i mężczyzn, w tym dla młodych ludzi i osób z niepełnosprawnością; zapewnić jednakowe wynagrodzenie za pracę o jednakowej wartości.
- 8.8 Chronić prawa pracownicze oraz promować bezpieczne środowisko pracy dla wszystkich, w tym dla pracowników, w tym pracowników - migrantów, w szczególności dla kobiet migrantek i osób mających niepewne zatrudnienie.

Cel 9: Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność

- 9.1 Rozwijać niezawodną, zrównoważoną i odporną infrastrukturę dobrej jakości, w tym infrastrukturę regionalną i transgraniczną, wspierającą rozwój gospodarczy i dobrobyt ludzi. Zapewnić wszystkim ludziom równy dostęp do infrastruktury po przystępnej cenie.
- 9.4 Do 2030 roku podwyższyć jakość infrastruktury i wprowadzić zrównoważony rozwój przemysłu przez zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów oraz stosowanie czystych i przyjaznych dla środowiska technologii i procesów produkcyjnych, przy udziale wszystkich krajów, zgodnie z ich możliwościami.
- 9.5 Do 2030 roku wzmocnić badania naukowe i podnieść poziom technologiczny sektora przemysłowego we wszystkich krajach, szczególnie w rozwijających się, w tym poprzez innowacje, znaczne zwiększenie liczby pracowników sektora badawczo-rozwojowego na każdy milion osób oraz poprzez zwiększanie publicznych i prywatnych nakładów finansowych na rozwój.

Cel 10. Zmniejszyć nierówności w krajach i między krajami

- 10.2 Do 2030 roku promować i wzmocnić inkluzję społeczną, gospodarczą i polityczną wszystkich ludzi, bez względu na wiek, płeć, niepełnosprawność, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię lub status ekonomiczny bądź inny.
- 10.3 Zapewnić równe szanse oraz zmniejszać istniejące nierówności poprzez eliminowanie dyskryminujących praw, polityk i praktyk oraz promować odpowiednią legislację, polityki i działania w tej dziedzinie.
- 10.7 Ułatwiać przemyślaną, bezpieczną, regularną i odpowiedzialną migrację oraz przepływ ludzi, w tym poprzez implementację zaplanowanych i dobrze zarządzanych polityk migracyjnych.

Cel 11: Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu

- 11.1 Do 2030 roku zapewnić wszystkim ludziom dostęp do odpowiednich i przystępnych cenowo mieszkań.
- 11.2 Do 2030 roku zapewnić wszystkim ludziom dostęp do bezpiecznych, przystępnych cenowo i trwałych systemów transportu, podnieść poziom bezpieczeństwa na drogach, zwłaszcza poprzez rozwijanie transportu publicznego. Należy zwrócić szczególną uwagę na potrzeby grup wrażliwych, kobiet, dzieci, osób niepełnosprawnych i osób starszych.
- 11.3 Do 2030 roku zwiększyć stopień inkluzji, zapewnić zrównoważoną urbanizację i partycypację w zintegrowanym i zrównoważonym planowaniu i gospodarowaniu osiedlami ludzkimi we wszystkich krajach.
- 11.4 Wzmocnić wysiłki na rzecz ochrony i zabezpieczenia światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.

- 11.6 Do 2030 roku obniżyć niekorzystny wskaźnik negatywnego oddziaływania miasta na środowisko per capita, zwracając szczególną uwagę na jakość powietrza oraz gospodarowanie odpadami komunalnymi i innymi zanieczyszczeniami.
- 11.7 Do 2030 roku zapewnić łatwy i powszechny dostęp do bezpiecznych i inkluzyjnych terenów zielonych i przestrzeni publicznej, szczególnie kobietom, dzieciom, osobom starszym i osobom z niepełnosprawnością.
- 11.A Wspierać korzystne ekonomicznie, społecznie i środowiskowo połączenia pomiędzy obszarami miejskimi, podmiejskimi i wiejskimi poprzez wzmocnienie krajowego i regionalnego planowania rozwoju.
- 11.B Do 2020 roku znacząco zwiększyć liczbę miast i osiedli ludzkich korzystających z opracowań i wdrażających zintegrowane polityki i plany dążących do zwiększenia inkluzji i wydajności wykorzystywania zasobów, łagodzenia skutków i przystosowania do zmian klimatycznych, odporności na skutki katastrof.

Cel 16: Promować pokojowe i inkluzywne społeczeństwa, zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wymiaru sprawiedliwości oraz budować na wszystkich szczeblach skuteczne i odpowiedzialne instytucje, sprzyjające włączeniu społecznemu

- 16.3 Promować rządy prawa na poziomie krajowym i międzynarodowym oraz zapewnić wszystkim równy dostęp do wymiaru sprawiedliwości.
- 16.6 Rozwijać skuteczne, odpowiedzialne i przejrzyste instytucje na wszystkich szczeblach.
- 16.7 Zapewnić elastyczny, inkluzywny, partycypacyjny i reprezentacyjny proces podejmowania decyzji na wszystkich szczeblach.
- 16.B Promować i egzekwować prawo niedyskryminujące nikogo oraz polityki na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Cel 17. Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz

Spójność polityczno - instytucjonalna

- 17.14 Zwiększyć spójność polityk na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Partnerstwa wielostronne

- 17.16 Wzmocnić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju, uzupełnione o partnerstwa wielostronne, które mobilizują i dzielą się wiedzą, kompetencjami, technologią i środkami finansowymi, by wspierać osiągnięcie Celów Zrównoważonego Rozwoju we wszystkich krajach.
- 17.17 Zachęcać do tworzenia i promować efektywne partnerstwa publiczne, publiczno – prywatne i z udziałem społeczeństwa obywatelskiego, budowane na doświadczeniu i niezbędnych strategiach partnerstwa.

Green Deal Going Local, #RegionsForClimate:

- Zrównoważona energia
- Gospodarka o obiegu zamkniętym
- Ekologiczny transport
- Przyroda i różnorodność biologiczna
- Żywność i rolnictwo
- Zielone finansowanie

